

Thư Gửi Các Bạn Mình – Số 30

Các bạn mình thân mến,

Hôm nay mình nói chuyện Ngo và Đền. Các bạn đọc chơi.

Theo dòng thời gian, như những đám mây trời, hợp tan tan hợp, với nắng vui mưa buồn cùng bao nhiêu biến thay trong đất trời...thân Ngo dù phải phơi mình dưới sương sớm mưa chiều cao nguyên...dù nằm trơ vơ trên những đồi thông xanh cỏ úa hay lăn lóc trong những ngõ ngách bùn lầy hoặc im nằm cạnh những bếp lạnh mùa đông...thì Ngo – vẫn là tinh nhựa có thể làm cho bếp lửa nguội ban mai bùng cháy rực lên để mẹ nấu ấm nước pha trà cho cha, để mẹ bắt nồi cơm để các con có bát cơm nóng trước khi đến trường và bếp cứ thế cần Ngo suốt bốn mùa xuân hạ thu đông. Nặng tình với Ngo không ai bằng mẹ, đã lặn lội lên đồi tìm Ngo đem về nhóm lửa, khi lửa đã reo vui thì mẹ hơ cho hai bàn tay khỏi cóng để bắt đầu thêm cho một ngày cơ cực. Nặng nghĩa với Ngo không ai ngoài những đôi vai trĩu kéo chiếc lưng còng của mẹ già người cao nguyên từ những buôn làng xa xôi, quanh chân núi Langbian sương mù che phủ quanh năm, sáng sáng chân trần mang gùi nặng xuống phố với những bó Ngo còn thơm ngát mùi nhựa tươi. Mẹ đem nguồn sáng đến cho mọi nhà. Mẹ, giống như Mẹ Trăm Con ngày nào lên núi, giờ về đồng bằng nhóm lửa ấm cho đàn con...

Hai người mẹ! Một mẹ đi tìm Ngo nhóm lửa từ đôi bàn chân của mình, vào những ngày rét mướt, gót chân được điểm tô năm bảy đường nứt để cho cái lạnh thấm sâu vào đôi chân rồi tràn lên thân thể gầy mòn. Một mẹ, chân trần quanh năm lặn lội vô rừng thông để tìm Ngo nén chặt vào gùi. Hôm sau mẹ mang gùi về thành phố...hai mươi ba mươi cây số mẹ bước đều đặn như thế từ ngày này qua tháng khác theo con đường mẹ vẫn đi đi về về không thay đổi. Da mẹ cháy đen nhăn nhúm. Trên gương mặt mẹ chẳng thấy vui cũng chẳng thấy buồn. Mẹ miệt mài như thế bất kể nắng mưa sương gió. Mẹ về phố đem niềm vui cho bếp lửa, đem hơi ấm cho những căn nhà làm bằng gỗ có khe cho gió rú rú vào. Ngo của mẹ có hầu hết trong các bếp lửa gia đình từ thuở còn là thời kỳ khai phá...người và nhà đây đó hãy còn thưa...

Thập niên 50 trên đất cũ Hoàng Triều Cương Thổ không phải nơi nào cũng có điện. Khu vực ngoài thành phố, đôi khi chỉ cách trung tâm chợ chỉ năm ba cây số vẫn là những nơi mà người ta chưa hề biết đến việc phải đi mua bóng đèn điện. Khu vực nhà mình ở cách chợ Đà Lạt chỉ khoảng chừng hơn 3 cây số nhưng điện chưa về nơi đó. Ánh sáng chính soi rọi trong nhà, phòng trên nhà dưới, khắp mọi nơi là ánh sáng phát ra từ những chiếc đèn đốt bằng dầu lửa, hay cũng được gọi là dầu hôi (do mùi hôi?). Đèn được gọi là đèn Hoa Kỳ. Đèn Hoa Kỳ, khởi đầu là chiếc đèn làm từ nước Hoa Kỳ chính cống hay còn gọi là nước Mỹ, hay hợp chủng quốc Hoa Kỳ. Theo tài liệu đọc được, vào khoảng đầu thế kỷ 20, Hoa Kỳ đưa dầu lửa sang bán trên thị trường Việt Nam tại các thành phố lớn như Sài Gòn Hà Nội. Để khuyến khích người dùng dầu lửa để đốt, hãng Shell đã tặng cho người mua những chiếc đèn "Hoa Kỳ" (cũng giống như ngày nay mua nệm "5000 đô" được tặng giường "3000 đô" vậy!). Đèn Hoa Kỳ xuất hiện ở Việt Nam là nguyên do như thế. Có lẽ thời đó những chiếc đèn đốt bằng dầu lửa được lên tàu chở sang Việt Nam làm bằng kim loại, đến thời mình chỉ thấy chiếc đèn Hoa Kỳ mà mình phải ngòi đối đầu với nó mỗi đêm chỉ toàn là đèn làm bằng thủy tinh từ các cơ sở sản xuất ở Sài Gòn - Chợ Lớn.

Vào thời đó, mỗi nhà không có điện đều phải có năm ba cái đèn Hoa Kỳ trong nhà, nhà trên nhà dưới, nhà ngoài nhà trong, nhà bếp...nơi nào cũng phải có đèn để sáng nhà sáng cửa. Ngay trong các phòng học nhỏ cũng có riêng một chiếc đèn Hoa Kỳ để đêm đêm các cậu các mợ thư sinh vùi đầu vào sách vở gạo bài làm toán viết văn...Trên những chiếc đèn được gọi là đèn Hoa Kỳ thì chẳng thấy có đề một thứ chữ nào để biết đó là đèn của Mỹ chẳng hạn như mấy chữ Made In USA như ngày nay, mà trên đó chỉ thấy hình mấy chiếc lá xanh xanh hoặc hình chiếc hoa hồng đỏ đỏ nổi cộm trên mặt ngoài chỗ phần đựng dầu. Đèn cao khoảng 3 tấc, chân đế vững vàng có thể đặt để nơi đâu cũng được, phía trên chân đèn là phần rỗng phình ra, bên trong để chứa dầu "hôi", được nối với bình dầu là một bộ phận kim loại có thể vặn ra vặn vào để cho dầu vào, trên cùng là chiếc bóng đèn cao chiếm cả phân nửa chiếc đèn. Trong phần kim loại có chỗ để vặn cho tiêm đèn lên xuống điều chỉnh điều sáng...Đại khái đèn Hoa Kỳ là như thế. Suốt thời gian bé tí tiểu học cho đến trung học, đêm đêm mình vẫn đối diện với ngọn đèn dầu...khi tỏ khi mờ để gạo bài cùng với bầy muỗi quẩn quít bên cạnh. Không biết

Hình trên Internet: Đèn dầu hôi Quà của Mr. Cờ Lờ Mờ Vờ tặng tông tông Mỹ

các bạn thời đèn dầu có còn nhớ hay không chứ mình còn nhớ mồn một đám muỗi Đa Lạt, muỗi nhà chứ không phải muỗi rừng muỗi trong bưng đâu nhé! Chúng hiền lắm các bạn mình ạ. Chúng bay quanh chiếc đèn nhưng không đậu vào da để chích. Mình chưa bị chúng chích bao giờ. Có lẽ như các bạn biết, dạo đó Đà Lạt lạnh quanh năm

suốt tháng chứ không phải chỉ những ngày mùa đông đầu. Cho nên ban đêm muốn yên thân ngồi học bài, phải mặc đồ ấm, đầu thì trùm mũ laine hay quấn chiếc khăn laine. Những chú muỗi Đà Lạt có một đặc tính mà mình không bao giờ quên: đó là chúng bay rất chậm, lờn vờn trước mặt mình hay bay quanh ngọn đèn dầu. Chúng không bay nhanh và cũng không phát ra tiếng vo ve như muỗi những nơi khác mà sau này mình gặp phải. Vì thế, khi học bài hay làm bài, mình thường để một tờ giấy kê bên, hề thấy chú muỗi nào bay ngang là mình dùng tay chộp ngay và bỏ lên giấy. Chộp chú nào dính chú nấy. Trước khi tắt đèn đi ngủ, đếm ra cũng được vài chục chú. Kể ra thì mình “sát sinh” cũng khá nhiều. Nhân nói chuyện muỗi, mình nhớ có một bài thơ mình viết tặng các nữ trại sinh Hướng Đạo vào mùa hè 2001 (cái năm có vụ khủng bố 911) khi đi cắm trại trong rừng bên tiểu bang Florida như sau:

Vo ve con muỗi nó bay
Tìm nơi nó đậu để bày trò châm
Tiên sư con muỗi chết bằm
Sao mà cứ mãi chích nhâm thịt tao
Canh dài đập muỗi, ôi chao!
Một đêm đã mệt chịu sao cả tuần
Tùng Nguyên nổi tiếng muỗi rừng
Chồng mà biết được, bảo đừng có đi
Nếu mà biết khổ như ri
Ở nhà mơ mộng hẳn thì sướng hơn
Nhưng rồi nghĩ tới nguồn cơn
Nằm nhà bó gối cô đơn sao đành
Thế là anh cản mặc anh
Ba lô em đã rấp ranh lên đường
Chắc rằng ngày nắng đêm sương
Lại bị muỗi cắn khổ nhường biết bao
Da em chúng điễm thành sao
Lốm đốm lốm đốm em nào có ư
Lại khi trời đổ cơn mưa
Muỗi bay áo ạt chích chừa ai dẫu

Tùng Nguyên nếu có lần sau
Thì em ở lại...yêu cầu anh đi...

Thưa Các Bạn Mình,

Liên quan đến Ngo và Đền nói trên, có hai chuyện.

Chuyện thứ nhất là mình muốn thêm một chữ trước chữ Ngo: Củi Ngo. Lý do: Nếu chẳng phải là người Đà Lạt của thuở xa xưa, nói Ngo thì chắc ít người hiểu Ngo là gì. Nhưng nếu là Củi Ngo thì thiên hạ hiểu được ngay. Vì chữ Củi Ngo đáng yêu như thế nên năm 2013 khi có một số anh chị em cựu học sinh hai trường Bùi Thị Xuân – Trần Hưng Đạo ở Houston – Texas (lúc nào viết, tôi cũng trang trọng viết ba chữ Bùi Thị Xuân trước rồi mới đến mấy chữ Trần Hưng Đạo. Có bạn nói mình nịnh đầm nhưng mình chỉ nghĩ đến: Kính nữ đặc thọ, nhờ vậy mà 75 tuổi vẫn còn khỏe để đi dài dài...hì hì...) muốn thành lập một nhóm để sinh hoạt cho vui. Mình đề nghị lấy tên Củi Ngo. Mọi người đồng ý và cái tên đó sống mãi cho tới nay. Chẳng những tại Houston Texas mà cái tên Củi Ngo còn vang sang tận California. Không tin, các bạn mình cứ chọn một ngày đẹp trời nào đó, ghé lại viếng tượng đài Đức Thánh Trần trên đường Bolsa, nhìn vào tấm bảng lưu niệm, sẽ thấy mấy chữ “Gia Đình Củi Ngo Houston”. Gia đình Củi Ngo có 24 người, nay chỉ còn 22 vì hai người đã ra đi.

Hôm 23 tháng 9 vừa rồi lại có một cuộc họp mặt của Cũi Ngo tại nhà anh Cả Đặng Đình Hiệp & Đào Thị An. Người đến dự đông đủ, chỉ vắng bóng cô Út Nguyễn Thanh An đang lang thang đâu đó trong dãy Rocky Mountain. Cũng ăn uống hàn huyên ca hát, trò chơi như mọi lần. Hai tay đàn: Huỳnh Hiếu “mandoline” và Vương Thái “guitar” chơi suốt buổi để đệm cho những giọng hát quen thuộc. Đặc biệt chị Út Li biểu diễn màn làm món miến ngay tại chỗ để các mợ học nghề, về nấu cho chồng con xoi. Màn đặc biệt thứ hai là chị Út Cẩm kể chuyện chống cướp khiến bà con ai cũng thán phục. Đến ngày 13 tháng 1-2019 mới có cuộc họp mặt để vui tất niên Mậu Tuất và đón tân niên Kỷ Hợi.

Chuyện thứ hai có liên quan đến chiếc đèn Hoa Kỳ. Chuyện là tháng 5 – 2017 ông thủ tướng “cùng hô xuống hố cả nước Việt Nam - CHXHCNVN” được nổi danh với thứ ngôn ngữ “hang” “cờ lờ mờ vờ” sang thăm Huê Kỳ có mang theo một chiếc đèn dầu Hoa Kỳ để tặng tổng thống Donald Trump. Đạo đó báo chí trong nước và hải ngoại cũng đã tốn nhiều giấy mực nói về chuyện này, toàn là chê bai mấy cái não bộ bị “phát triển ngoài luồng”. Mình cũng muốn có ý kiến ý cò nhưng không dám phát biểu vì chuyện xảy ra gần hai năm rồi. Nhân viết chuyện cái đèn dầu mới sực nhớ chuyện ông “cờ lờ mờ vờ” này. Sau đây chỉ xin trích vài phát biểu của bâng dân thiên hạ trong nước về chuyện đèn Hoa Kỳ tặng cho tông tông của tui như sau:

Nguyễn Trí: *Xin mọi người nhớ nhắc người nhà tổng thống Trump không nên lau chùi đèn nhá. Mặc dù bụi bặm bẩn thỉu cách mấy cũng không lau chùi, vì chỉ sợ đụng tay vào...một luồng khói bay ra...và bác hồ hiện ra...khổ cho nước Mỹ...*

Một độc giả: *Thủ tướng vc muốn dân chúng xử dụng lại đèn dầu như thời thượng cổ...*

Hà Ánh Sáng (Phú Thọ - Việt Nam): *Theo tôi, kỷ vật làm quà tặng có ý nghĩa nhất là: búa + liềm quay lại đập tan tượng Hồ, tượng trưng cho chủ nghĩa cộng sản...*

Còn nhiều nhưng không dám trích thêm nữa.

Thân ái chào Các Bạn Mình

Hẹn thư sau

Phong Châu

Tháng 10 - 2018